

UVODNA RIJEČ

Poštovana obitelji pokojnog akademika Mardešića, poštovani gospodine predsjedniče Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, poštovane kolegice i kolege, dame i gospodo, srdačno Vas pozdravljam u ime Razreda za matematičke, fizičke i kemijske znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na početku komemorativnog sastanka u povodu prve obljetnice smrti akademika Sibe Mardešića, istaknutoga hrvatskog znanstvenika, matematičara, redovitog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i *professora emeritusa* Sveučilišta u Zagrebu!

Akademik Sibe Mardešić rodio se, prije točno 90 godina, 20. lipnja 1927. u Bergerdorfu u Njemačkoj. Maturirao je u Splitu 1945. godine. Diplomirao je teorijsku matematiku na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu 1950., gdje je i doktorirao 1957. godine. Na Matematičkom odjelu PMF-a radio je kao asistent (od 1951.), docent (od 1960.), izvanredni profesor (od 1962.) te redoviti profesor (od 1966. do umirovljenja 1991.). *Professor emeritus* Sveučilišta u Zagrebu postao je 1996. Boravio je kao gostujući znanstvenik na sveučilištima i institutima u 20-ak država, uključujući i čuveni *Institute for Advanced Study* u Princetonu te sveučilišta u Seattleu, Heidelbergu, Pittsburghu, Salt Lake Cityju, Tsukubi, Perugii i Milanu.

Za izvanrednog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti izabran je 1975., a 1988. izabran je za redovitog člana. Bio je tajnik Razreda za matematičke, fizičke i kemijske znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti od 2001. do 2004. Za člana Akademije Europe (*Academia Europaea*) izabran je 1990., za dopisnog člana Slovenske akademije znanosti i umjetnosti 2003., a za člana (*fellow*) Američkog matematičkog društva

2013. Dobitnik je Republičke nagrade za znanstveni rad *Ruđer Bošković* (1965.), Ordena rada sa zlatnim vijencem (1975.), Nagrade Grada Zagreba (1978.) te Državne nagrade za znanost za životno djelo (1990.).

Glavno područje njegova znanstvenog rada bila je topologija. Bio je topolog svjetskoga glasa. Glavni su mu znanstveni doprinosi: prvi faktori-zacijski teorem u teoriji dimenzija, teoremi o neprekidnim slikama uređe-nih kontinuuma, teorija oblika zasnovana na inverznim sustavima, teorija jakog oblika i jake homologije. Objavio je preko 200 znanstvenih i struč-nih radova i preko 500 prikaza u međunarodnim referentnim publikacija-ma, a autor je i nekoliko monografija i udžbenika. Bio je pozvani predavač na Svjetskome matematičkom kongresu 1978. godine u Helsinkiju.

Akademik Sibe Mardešić obnašao je brojne važne dužnosti na Priro-doslovno-matematičkom fakultetu i u Hrvatskome matematičkom druš-tvu. Bio je pročelnik i dekan PMF-a – Matematičkog odjela, prodekan, dekan i predsjednik Savjeta PMF-a, osnivač i dugogodišnji voditelj postdi-plomskog studija matematike te osnivač i prvi glavni urednik znanstvenog časopisa *Glasnik matematički*. Bio je član uredništava i nekoliko međuna-rodnih znanstvenih časopisa.

Jedan od tih časopisa, časopis *Topology and its Applications*, a također i naš časopis *Rad HAZU, Matematičke znanosti*, pripremaju posebne bro-jeve posvećene uspomeni na pokojnog akademika Sibua Mardešića.

U okviru Akademije, našeg Razreda, a i šire zajednice, akademik Mardešić bio je vrlo angažiran oko pitanja vezanih uz nastavu matema-tike, pa je tako bio voditelj Povjerenstva za matematiku kod donošenja Hrvatskoga nacionalnog obrazovnog standarda te urednik zbornika predavanja sa znanstvenog skupa *Aktualni problemi prirodnih znanosti i obrazovanja u Hrvatskoj – stanje, perspektive, prijedlozi* održanog 2001. godine. Uživao je velik ugled i poštovanje u Akademiji. Osobno sam mu jako zahvalan za njegove promišljene i detaljne savjete o brojnim pitanjima i nedoumicama koje sam imao najprije kao novi član Akademije, a kasnije i kao tajnik Razreda.

O ugledu koji je akademik Mardešić uživao u svjetskoj matematičkoj zajednici svjedoče i brojni višemjesečni i cjelogodišnji boravci istaknutih

svjetskih topologa u Zagrebu te njihovi dolasci na topološke konferencije u Dubrovniku, čiji je on bio pokretač. Osim golemih zasluga za razvoj matematike u Zagrebu, velike su njegove zasluge i za razvoj matematike, posebice topologije, i u Splitu i Ljubljani. Uz Split je bio osobito vezan. Bio je to grad njegova djetinjstva, u kojem je pohađao osnovnu i srednju školu. Po majci je bio Splitsanin, a po ocu iz Podšpilja s otoka Visa. Odigrao je važnu ulogu u pokretanju studija matematike i fizike u Splitu 1978. te Topološkog seminara u Splitu 1993., na kojem je često držao predavanja, od kojih je zadnje bilo u svibnju 2016. Akademik Mardešić imao je ključnu ulogu i u razvoju topologije u Sloveniji, što je započelo dolaskom grupe mladih slovenskih matematičara na postdiplomski studij u Zagreb 1966., među kojima je bio i kasniji voditelj slovenske topološke grupe profesor Jože Vrabec. Godine 1974. oni su zajedno osnovali Seminar za topologiju Zagreb – Ljubljana, koji je 2013. preimenovan u Seminar za topologiju Ljubljana – Maribor – Zagreb. I na tom je seminaru akademik Mardešić često držao predavanja – a na njemu je održao i svoje zadnje predavanje, 14. svibnja 2016.

S akademikom Mardešićem prvi sam se put susreo na svojoj trećoj godini studija, kada sam slušao njegova predavanja iz kolegija Integral i mjera. I predavanja i ispit iz tog kolegija ostala su mi u jako lijepoj uspomeni. Najdulje smo surađivali oko časopisa *Glasnik matematički*. Sibe Mardešić bio je 1966. godine osnivač i prvi glavni urednik toga prvog hrvatskog znanstvenog homogenog matematičkog časopisa, kojem je prethodio časopis *Glasnik matematičko-fizički i astronomski*, čiji je zadnji urednik (1963. – 1965.) također bio Sibe Mardešić. Njegovom zaslugom, a također i zaslugom sljedećega glavnog urednika profesora Ivana Ivanšića, časopis je postigao zavidnu međunarodnu reputaciju, osobito u području topologije. Za razvoj hrvatske matematike važna je bila i razmjena časopisa s ostalim međunarodnim časopisima čiji su izdavači bili matematički odjeli i društva. Tijekom 15 godina, koliko sam proveo kao izvršni i glavni urednik tog časopisa, uvijek smo se, mi, članovi najužeg uredništva, mogli osloniti na savjete akademika Mardešića, kako vezano uz konkretne članke bliske njegovu znanstvenom području, tako i uz ostala pitanja i akcije koje su se

pojavljivale kod uređivanja časopisa. Zadnja takva akcija bila je proslava pedesetgodišnjice izlaženja časopisa, što smo, na njegovu inicijativu, obilježili kratkim skupom u okviru Hrvatskoga matematičkog kongresa te izložbom svih primjeraka časopisa. Dan prije održavanja skupa, u ponedjeljak, 13. lipnja 2016., dobio sam poruku od akademika Mardešića:

„Dragi Andrej, sutra ulazim u bolnicu i neću biti na proslavi *Glasnika*. Šaljem ti tekst koji sam bio pripremio. Može se pročitati ako ga smatraš zanimljivim.“

Tekst sam pročitao na početku skupa, a objavljen je u *Godišnjaku Glasnika matematičkog* za 2016. godinu, u okviru priloga o obilježavanju 50 godina časopisa. Bili smo tužni i zabrinuti što akademik Mardešić nije mogao biti s nama, ali nismo slutili da je kraj tako blizu. Akademik Mardešić umro je u subotu, 18. lipnja 2016., a pokopan je 23. lipnja u obiteljskoj grobnici na splitskom groblju Lovrinac.

Smrt akademika Sibe Mardešića nenadoknadiv je gubitak za Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti te cijelu hrvatsku znanstvenu zajednicu, a posebice za hrvatsku matematiku, u kojoj je akademik Mardešić bio centralna osoba. Više desetljeća vodio nas je te je svojim trudom i sposobnostima hrvatsku matematiku u mnogim aspektima doveo do razine najrazvijenijih matematičkih sredina.

Najavljujem da će o životu, radu i znanstvenim dostignućima pokojnog akademika Mardešića govoriti profesor Ivan Ivanšić, akademik Marko Tadić, koji je ujedno i glavni organizator ovog komemorativnog sastanka, te profesor Šime Ungar.

U ime Razreda zahvaljujem svim govornicima na komemoraciji te svima Vama što ste svojim dolaskom uveličali ovo prisjećanje na velikoga hrvatskog znanstvenika – akademika Sibua Mardešića.